

A Comparative Analysis of Lexical Cohesion in Children and adults' stories

Iran Mehrabi¹

Speakers of a language, intuitively, are able to distinguish text [any passage, spoken or written, of whatever length] as a unified whole from a disconnected sequence of sentences. Texture is what distinguishes a text from non-text, and texture is provided by the cohesive relations. Cohesion occurs where the interpretation of some elements in the discourse is dependent on that of another. Halliday and Hassan [1976] divided cohesive relations to three general types: grammatical, lexical and conjunctions. They believe that any change in context leads to changing cohesive relations. The aim of this study is comparing children and adults' stories to determine their similarities and differences regarding the utilization of different types of lexical cohesive devices [reiteration and collocation]. In other words, we expect that a writer, regarding his/her addressee [children or adult] uses different kinds of cohesive relations. Main conclusions attained from this comparison reveal that [i] the division made by Halliday and Hassan [1976] regarding lexical cohesion in English is comparable with lexical cohesion in Persian. [ii] The story/novel writers either for children or adults utilize different means of lexical cohesion to create text cohesion.

Key words: *discourse analysis, text, texture, cohesion, lexical cohesion.*

¹ - M.A. Graduate in Linguistics, Islamic Azad University, Central Branch
Lilian mh@yahoo.com

بررسی و مقایسه انسجام واژگانی در متون داستانی کودکان و بزرگسالان

ایران محرابی^۱

چکیده

این تحقیق به بررسی انسجام واژگانی در متون فارسی به عنوان یکی از انواع انسجام در متن و ابزار آفریننده آن می‌پردازد. به منظور مطالعه انسجام واژگانی تعداد ۲۰ متن از کتاب‌های داستانی بزرگسالان و ۲۰ متن از کتاب‌های داستانی کودکان به طور تصادفی انتخاب شده است. در این رابطه داستان‌های کودکان و بزرگسالان را برای تعیین تشابه‌ها و تفاوت‌های آنها با در نظر گرفتن کاربرد انواع متفاوت انسجام واژگانی مورد تجزیه و تحلیل قرار دادیم. به عبارتی دیگر، انتظار داریم که نویسنده یا مترجم با توجه به مخاطب خود (کودکان یا بزرگسالان) از انواع متفاوت روابط انسجامی جهت ایجاد انسجام در متن استفاده کند. در متون انتخابی فوق ابزار انسجام واژگانی به کار گرفته شده، شناسایی، شمارش و در نهایت بررسی آماری شده که به صورت جدول و نمودار نشان داده شده است.

واژه‌های کلیدی: انسجام، انسجام واژگانی، انسجام دستوری، انسجام پیوندی، کلام

۱- مقدمه

زبان بیش از هرچیز برای ایجاد ارتباط میان افراد معینی بکار می‌رود. مثلاً زبان فارسی ابزاری است که فارسی‌زبانان با استفاده از آن می‌توانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. زبان نیز وسیله بیان مفاهیم و ارتباط میان انسان‌ها است و مطالعه و توصیف آن باید صورت اشکال زبانی را در ارتباط با ایفای این نقش ارتباطی برسد

شاخه‌ای از زبان‌شناسی که در این رابطه و جهت بررسی زبان در کاربرد آن به وجود آمده است تحلیل کلام است. تحلیل کلام به بررسی ارتباط بین زبان و بافت‌هایی می‌پردازد که زبان در آنها بکار می‌رود. تحلیل کلام شاخه‌ای از زبان‌شناسی است که صورت‌های زبانی را در رابطه با نقش ارتباطی زبان و چگونگی کاربرد آن به وسیله گوینده مطالعه می‌کند. روش‌های تحلیل کلام و تعاریف ارائه شده درباره آن متفاوت است. وجه تمایز تحلیل کلام با نظریه‌های متداول دیگر توصیف زبانی، واحد توصیف یا واحد زبانی است. برخی از زبان‌شناسان تحلیل کلام را مترادف با تحلیل ساختار زبان گفتاری مانند گفتگوها، مصاحبه‌ها، سخنرانی‌ها و غیره و تحلیل متن را شامل تحلیل ساختار زبان نوشتاری مانند مقاله‌ها، داستان‌ها، گزارش‌ها و غیره دانسته‌اند.

برخی نیز معتقدند تحلیل کلام بیشتر به کاربرد یا ساختار جمله و کشف و توصیف روابط آن می‌پردازد و عده‌ای دیگر تحلیل کلام را شناخت رابطه جمله‌ها با یکدیگر و نگرستن به کل آن چیزی می‌دانند که نتیجه این روابط است. در تحلیل کلام بر خلاف تحلیل‌های سنتی، دیگر صرفاً به عناصر نحوی و واژگانی تشکیل دهنده جمله به عنوان عمده‌ترین مبنای تشریح معنا، یعنی زمینه متن مد نظر نیست، بلکه فراتر از آن، عوامل بیرون از متن، یعنی بافت موقعیتی، فرهنگی، اجتماعی و غیره بررسی می‌شود. تحلیل کلام (گفتار) چگونگی تبلور و شکل‌گیری معنا و پیام واحدهای زبانی را در ارتباط با عوامل درون زبانی (زمینه متن واحدهای زبانی، محیط بلافضل زبانی مربوط و نیز کل نظام زبانی) و عوامل بیرون زبانی (زمینه اجتماعی، فرهنگی و موقعیتی) بررسی می‌کند. واحد مطالعه در تحلیل کلام، متن است و در واقع یکی از گرایش‌های تحلیل کلام، زبان‌شناسی متن است که به عملکرد عناصر زبانی در مراددهای بین انسان‌ها در چارچوب متن می‌پردازد، یعنی ساختمان و آرایش متن چه تأثیری بر نقش عناصر زبانی در ارتباط بین افراد دارد.

یکی از نکات مهم در زمینه تجزیه و تحلیل کلام، این است که متون نوشتاری و گفتاری بنا به هدف مورد نظر، ساختار خاصی را می‌طلبد که تا حد زیادی با نحوه تفکر نویسنده و یا گوینده در ارتباط است. اگر شخصی بخواهد کلامی را به صورت متنی ارائه دهد باید از موضوع مورد گفتگو یا نوشته مورد نظر، طرف (یا طرف‌های) نوشته یا گفتگو و حالات خواننده یا شنونده، شناخت و ارزیابی درستی داشته باشد تا در انتقال پیام خود دچار مشکلی نشود.

تحلیل کلام، نحوه کنش و واکنش عوامل متعدد در فرایند سخن، چگونگی رد و بدل کردن پیام سخنگویان و به طور کلی ماهیت جریان متبلور شدن معنا در صورت‌های زبانی را مطالعه می‌کند. البته تحلیل کلام نمی‌تواند خود فرایند سخن را که فرایند ذهنی و ماقبل متن است، مورد مطالعه قرار دهد، بلکه متن که بازده نهائی فرایند سخن محسوب می‌شود ماده اولیه مطالعه تحلیل کلام است که با بررسی و تجزیه و تحلیل آن عوامل موثر و ویژگی‌های فرایند سخن را می‌توان بررسی کرد.

اکنون این سوال پیش می‌آید که اصلاً متن چگونه بوجود می‌آید و آنچه متن را از غیر متن متمایز می‌سازد چیست؟ هلیدی و حسن (۱۹۷۶) مفهوم متنتیت را برمی‌گزینند و آن را به عنوان ویژگی متن بودن ارائه می‌کنند. آنان معتقدند متن، متنتیت خود را از آنجا بدست می‌آورد که همچون کل واحدی در رابطه با محیط اطرافش و در رابطه با عواملی که سبب متنتیت می‌شوند عمل می‌کند. دوبرگاند و درسلر (۱۹۷۲) هفت معیار را برای متنتیت معرفی نموده‌اند: ۱- انسجام، ۲- پیوستگی مفهومی، ۳- هدفداری، ۴- مقبولیت یا پذیرفتگی، ۵- پیام‌داری ۶- مناسبت کلام ۷- وابستگی بینا متنی

در میان همه عوامل و معیارهایی که سبب ایجاد متنتیت می‌شوند، انسجام نقش برجسته‌تری به عهده دارد. انسجام طبق نظریه هلیدی و حسن (۱۹۷۶: ۴) مقوله‌ای معنائی است و به روابط معنائی اشاره دارد که در یک متن بوجود می‌آید. به نحوی که تفسیر عنصری در کلام به تفسیر عنصری دیگر وابسته باشد. هلیدی و حسن انواع انسجام را به طور کلی در سه دسته معرفی نموده‌اند: ۱- انسجام واژگانی، ۲- انسجام دستوری، ۳- انسجام پیوندی.

روابط انسجامی که از سوی هلیدی و حسن توصیف می‌شود در میان مجموعه‌ای از انتخاب‌های دستور زبانی است که به ایجاد گفتار مربوط می‌باشد. با توجه به تجزیه و تحلیل داستان‌ها، در پی پاسخ به این پرسش هستیم که این تجزیه و تحلیل‌ها تا چه حد تفاوت داستان‌ها را از نظر ساخت و ترکیب‌بندی جملات نشان می‌دهد و به چه دلیل فراگیران زبان باید مجبور به یادگیری این تفاوت‌ها باشند.

ابزار آفریننده انسجام واژگانی تحت ۲ عنوان: ۱- تکرار، (عین واژه، هم معنائی. شمول معنائی، واژه عام) ۲- با هم‌آئی و ابزار آفریننده انسجام دستوری تحت سه عنوان: ۱- ارجاع، ۲- جانیشینی، ۳- حذف، معرفی شده‌اند. البته انسجام، رابطه‌ای معنایی است و تقسیم‌بندی این رابطه به دستوری و واژگانی بدان معنا نیست که این رابطه را

صوری تصور کرده‌اند بلکه این رابطه همچون دیگر اجزای نظام معنایی زبان، در نظام دستوری - واژگانی آن تجلی می‌یابد. در مورد انسجام پیوندی نیز این رابطه در مرز دو رابطه دیگر قرار می‌گیرد، بدین معنا که انسجام پیوندی بیشتر دستوری است اما دارای یک جزء واژگانی نیز هست. هدف این مقاله، بررسی انسجام واژگانی متون داستانی کودکان و بزرگسالان و مقایسه این دو است. در واقع فرضیه‌ای که در این پژوهش به آزمون گذاشته شده است، احتمال وجود ارتباط بین کاربرد عوامل و ابزار مختلف پدید آورنده انسجام واژگانی و ویژگی‌های متن است.

به دیگر سخن ممکن است نویسندگان متون داستانی کودکان و بزرگسالان بسته به ویژگی‌های متن و نیز مخاطب خود - کودک یا بزرگسال - از ابزار متفاوتی برای ایجاد انسجام واژگانی در متن استفاده کنند. در واقع سؤال مطرح در این تحقیق این است که عدم رعایت انسجام واژگانی در متون داستانی بزرگسالان و کودکان چه تاثیری در فهم متن مورد نظر خواهد داشت. به منظور درک بهتر از ابزار انسجام واژگانی تعاریف کوتاهی از این ابزار در ذیل آمده است:

۱- تکرار

۱-۱- تکرار عین واژه: بدین معنا که دو یا چند کلمه در دو یا چند جمله متوالی عیناً تکرار شود.

۱-۲- تکرار هم معنایی: یعنی بکار بردن دو یا چند کلمه هم معنی در دو یا چند جمله متوالی.

۱-۳- تکرار شمول معنایی: استفاده از دو یا چند عنصر واژگانی در دو یا چند جمله متوالی به نحوی که یکی از این واژه‌ها در برگیرنده واژه‌های دیگر باشد.

۱-۴- تکرار واژه‌ها یا عبارات عام: به نظر می‌رسد که اسامی عام مربوط به طبقه اسم انسان و در بیشتر موارد به شکل ارجاع به اسامی اشخاص برمی‌گردد و معمولاً به عنوان یک واژه هم معنا جانشین واژه اصلی می‌شوند (هلیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۲۷۴-۲۷۷)

۲- با هم‌آیی

با هم‌آیی عبارتست از هم‌آیندی یا ارتباط بین کلماتی که به یک حوزه معنایی تعلق دارند. به عبارتی با هم‌آیی بکاربردن دو یا چند واژه است که بر اساس یک ویژگی مشترک با یکدیگر در ارتباط هستند.

گاه ممکن است با هم‌آیی یک مجموعه ترتیبی باشد (سه شنبه، چهارشنبه، پنجشنبه و ...). گاه غیر ترتیبی (زرد، سفید، آبی ...)، گاه ممکن است رابطه بین واژگان از نوع ارتباط جزء به کل (کلاچ، ترمز ... ماشین) یا کل به جزء (باغ، درخت، گل ...) باشد. امکان دارد این واژگان هم شمول، زیرشمول یک واژه فراگیر باشند. پرستو و عقاب و کبوتر و ... که هم-شمول هستند، زیرشمول فراگیر پرندگان به شمار می‌آیند. این نوع ارتباط را ارتباط جزء به جزء می‌نامند. ارتباط بین واژگان می‌تواند از نوع هم‌معنائی (سفت و محکم)، تضاد (زود و دیر) یا مکمل (زن و مرد) باشند.

در پایان باید این نکته را یاد آور شویم که انسجام واژگانی تنها ارتباط بین یک جفت واژه نیست بلکه ارتباط بین زنجیره‌ایی از واژگان در متن می‌باشد که در کل سبب می‌شود متنی منسجم ساخته شود.

۲- تحلیل داده‌ها

به منظور بررسی این سؤال که آیا عوامل ایجاد انسجام واژگانی هلیدی و حسن (۱۹۷۶) یعنی تکرار و باهم‌آیی در زبان فارسی نیز موجب انسجام واژگانی می‌شوند، تعداد ۲۰ متن از میان کتب داستانی بزرگسالان و ۲۰ متن از میان کتب داستانی کودکان بطور تصادفی و بدون در نظر گرفتن گروه سنی انتخاب شده است. در واقع از میان ۱۳ کتاب داستانی کودکان (نویسندگان متفاوت) و ۱۳ کتاب داستانی بزرگسالان (نویسندگان متفاوت) ۲۰ متن برای هر یک انتخاب و متون مربوط به هر کتاب، در قالب سه پاراگراف یا بند جهت تجزیه و تحلیل تکرار و باهم‌آیی تنظیم و در انتهای هر متن برای نشان دادن بسامد تکرار و باهم-آیی جدولی تنظیم شد.

۳- نمونه‌هایی از متون داستانی بزرگسالان

- متن شماره ۱

- بند شماره ۱

شاگردان داشتند از حیاط خارج می‌شدند. اتومبیل شکلی دم در آهنی مدرسه نگه داشت. زنی که خود، ماشین را می‌برد از آن پیاده شد. این زن مهارتی در تقلید و تصنع داشت. هیچ

شباهتی بین این چشم‌ها و چشم‌های تصویر روی پرده نبود. اما پیشانی او و لب و دهن و زلف‌های سیاه و صاف و بینی کشیده قلمی شباهت داشتند. دندان‌های سفید و یکدست داشت ... (بزرگ علوی، ۱۳۷۷: ۵۲)

در این بند تکرار عین واژه، ۲ بار در مورد واژه *زن* و ۲ بار در باره چشم‌ها است. میان واژه‌های *اتومیلی* و *ماشین* رابطه هم معنایی وجود دارد. این رابطه بین واژه‌های *تقلید* و *تصنع* نیز رعایت شده است. در این بند بین واژه‌های چشم‌ها، پیشانی، لب، دهن، زلف‌ها، بینی و دندان‌ها باهم‌آیی وجود دارد.

- بند شماره ۲

شاید خانم خودشان هنرمند هستند. شاید خودتان نقاش هستید. به من گفت: من نه هنرمند هستم نه نقاش و نه روزنامه نویس و شروع کرد به صحبت از دوستان هنرشناس و هنرپرور خود در دستگاه‌های دولتی که رئیس شرکت فرش به او ارادت دارد، مدیر کل وزارت فرهنگ از دوستان اوست، خود معاون نخست وزیر ... (بزرگ علوی، ۱۳۷۷: ۶۲)

در این بند بین واژه هنرمند به عنوان *واژه فراگیر* و *واژه نقاش* به عنوان *واژه شامل* رابطه هم معنایی بوجود آمده است. همچنین بین واژه هنرمند به هنرشناس و هنرپرور نیز رابطه هم معنایی و بین واژه‌های رئیس، معاون و مدیر به نوعی رابطه باهم‌آیی وجود دارد.

- بند شماره ۳

از همان وهله اول کینه‌ای در دل گرفتم. او را دشمن خود تشخیص دادم. او را قاتل استاد شناختم. منتها نمی‌خواستم به هیچ قیمتی کینه خود را بروز دهم. می‌خواستم انتقام خود را از این زن سنگدل بگیرم. من خود را برای هرگونه تحقیر و توهینی آماده کرده بودم. نمی‌خواستم پشت این میز محقر بشینم... (بزرگ علوی، ۱۳۷۷: ۸۷)

در این بند، بین واژه‌های کینه، دشمن، قاتل، سنگدل و انتقام، باهم‌آیی وجود دارد و بین واژه‌های تحقیر و توهین نیز رابطه هم معنایی بوجود آمده است. واژه‌های تحقیر و محقر نیز تکرار عین واژه را می‌رسانند.

- متن شماره ۲

- بند شماره ۴

برو جانم! به خود می‌گفتم: به من بی‌اعتنائی می‌کنی؟

به من محل نمی‌گذاری؟ با آدمی که در زندگی از هیچ کس توقع ندارد و به همین جهت زبانش دراز است؟ با آدمی که دیوانه استاد است؟ با آدمی که شب‌ها خواب چشم‌های ترا دیده؟ با کسیکه از همان نگاه اول ادا و اطوار تو را دریافت؟ حالا ببینم که کی به خواهش و التماس می‌افتد؟ دودلی دست از تن و جان من بر نمی‌داشت و تارهای روحم را می‌خورد.

در این بند تکرار عین واژه، ۲ بار در باره واژه خود، ۳ بار در باره واژه آدمیکه رعایت شده است. بین عبارات بی‌اعتنائی می‌کنی و محل نمی‌گذاری هم معنائی وجود دارد. این رابطه بین واژه‌های آدمی که و کسی که و واژه‌های ادا و اطوار و واژه‌های التماس و خواهش و جان و روح رعایت شده است.

- بند شماره ۵

به رعایا گفته بودند که خانه باید همیشه پاک و شسته و روفته باشد و مبادا آلوده باشد. دهقانان در کومه، طویله برای گاو و مرغ خود درست کرده بودند و از ترس اینکه خانه‌های نوینیا را کثیف و آلوده نکنند خودشان هم در زمستان آنجا زندگی می‌کردند. در این بند بین واژه‌های پاک، شسته و روفته هم معنائی وجود دارد. در این بند واژه آلوده، ۲ بار تکرار شده است. این رابطه میان واژه‌های طویله، گاو و مرغ نیز وجود دارد.

- بند شماره ۶

بردن تابلو از مدرسه یک امر عادی بود. بسیاری از شاگردان و معلمان کارهای خود را به خانه می‌بردند. از فرط عصبانیت می‌لرزیدم. هوا سرد بود و برف و باران چند روز اخیر داشت یخ می‌زد اما من نه از فرط سرما، نه، گوئی دارم جنایتی مرتکب می‌شوم.

در این بند تکرار عین واژه در مورد واژه فرط، ۲ بار صورت گرفته است. میان واژه‌های مدرسه، شاگردان و معلمان رابطه باهم‌آئی وجود دارد. در این بند میان واژه‌های سرما، یخ، سرد و باران رابطه باهم‌آئی وجود دارد.

جدول ۱ - متن داستانی بزرگسالان

شماره	شماره	تعداد	تکرار	با هم آبی
-------	-------	-------	-------	-----------

متن	بند	واژه	عین واژه	هم معنایی	شمول معنایی	واژه عام
	۱	۶۴	۴	۲	—	—
۱	۲	۵۹	—	۱	۱	—
	۳	۵۳	۲	۱	—	—
جمع	۳	۱۷۶	۶	۴	۱	—
درصد			۳/۴	۲/۲۷	۰/۵۷	—

جدول شماره ۲- متن داستانی بزرگسالان

شماره متن	شماره بند	تعداد واژه	تکرار			
			عین واژه	هم معنایی	شمول معنایی	واژه عام
۲	۴	۸۱	۵	۵	—	—
	۵	۴۹	۲	۲	—	—
	۶	۴۸	۲	—	—	—
جمع	۳	۱۷۸	۹	۷	—	—
درصد	—	۱۰۰	۵	۴	—	—

جدول شماره ۳- توزیع انسجام واژگانی در متون داستانی بزرگسالان

تعداد واژه	بند	تعداد واژه	تکرار		
			عین واژه	هم معنایی	شمول معنایی
۳۵۱۴	۳۷۱	۳۵	۱۰	۱۶	۷۶
۱۰۰	۱۱	۹	۰/۲	۰/۴	۱/۲

نمونه از متون داستانی کودکان

متن شماره ۱

بند شماره ۱

ننه کلاغه گفت: بچه نشو جانم. گناه چیست؟ این گناه است که دزدی نکنم. خودم و بچه‌هام از گرسنگی بمیرند. این گناه است که نتوانم شکم را سیر کنم. این گناه است که صابون زیر پا بریزد و من گرسنه بمانم (صمد بهرنگی، ۱۳۷۹: ۱۶)

در این بند، تکرار عین واژه در مورد واژه جانم، ۲ بار و در مورد واژه گناه ۴ بار اتفاق افتاده است.

بند شماره ۲

پاییز رسید، برف و سرما را هم با خود آورد. بعد زمستان شد، برف و سرما از حد گذشت. برف آنقدر می‌بارید که صبح پا می‌شدی، می‌دیدید پنجره‌ها را تا نصف گرفته. سوز سرما گنجشک‌ها را خشک می‌کرد و مثل برگ پاییزی بر زمین می‌ریخت. (صمد بهرنگی، ۱۳۷۹: ۵۰)

در این بند، تکرار عین واژه در مورد واژه برف، ۴ بار، در مورد واژه سرما، ۳ بار و در مورد واژه پاییز، ۲ بار اتفاق افتاده است. همچنین در این بند میان واژه‌های پاییز، برف، سرما، سوز، زمستان، برگ پاییزی رابطه باهم‌آیی وجود دارد.

بند شماره ۳

حاجی علی چند تا کارخانه داشت و چند صدتا کارگر و نوکر و کلفت. چندتا از نوکرها و کلفت‌ها در حیاط بیرونی در رفت و آمد بودند (صمد بهرنگی، ۱۳۷۹: ۱۴۸)

در این بند، تکرار عین واژه در مورد واژه‌های نوکر و کلفت، ۲ بار صورت گرفته است. همچنین تکرار از نوع هم معنایی ۲ بار در مورد واژه‌های کارگر و نوکر رخ داده است.

متن شماره (۲)

بند شماره (۴)

حاجی علی با چندتا از زن‌هایش نشسته بود روی تخت و عصرا نه می‌خورد. چائی می‌خوردند با عسل و خامه و نان سوخاری. حاجی علی داشت نگاه می‌کرد که دید نصف عسل و خامه نیست. بنا کرد به دعا کردن و بسم الله گفتن و تسبیح گرداندن.

در این بند، تکرار عین واژه در مورد واژه‌های عسل و خامه هر یک ۲ بار اتفاق افتاد. بین واژه‌های عسل، خامه و نان سوخاری باهم‌آیی وجود دارد و به نظر می‌رسد بین واژه‌های دعا خواندن و بسم الله گفتن و تسبیح گرداندن هم معنایی وجود دارد.

بند شماره (۵)

توی اتاق‌ها آنقدر چیزهای گرانبه‌ایم بود که کچل پاک ماتش برده بود. شمعدان‌های طلا و نقره و بلور و خیلی خیلی چیزهای دیگر ...

در این بند بین واژه‌های چیزهای گرانبه‌ایم ، شمعدان‌های طلا و نقره ، پرده‌های زرنگار ، قالی‌ها و قالیچه‌های فراوان ، ظرف‌های نقره و بلور باهم آئی وجود دارد . نیز می‌توان گفت عبارت چیزهای گرانبه‌ایم تمامی واژه‌های شمعدان‌های طلا و نقره ، پرده‌های زرنگار و ... را در برمی‌گیرد. پس بین آنها رابطه شمول معنائی وجود دارد .

بند شماره (۶)

دختر پادشاه با تعجب گفت : کچل می‌آید پیش من ؟ آخر چطور می‌تواند از میان این همه قراول و قشون بگذرد. قشون آماده ایستاد و رئیس قشون کچل را صدا می‌کرد و می‌گفت : به تو امر می‌کنم حقه بازی و شیطنت را کنار بگذاری. رئیس قشون خوشحال شد که بدون درد سر کچل را گیر آورده.

در این بند تکرار عین واژه در مورد واژه قشون، ۴ بار اتفاق افتاده است . بین قراول و قشون و نیز بین واژه‌های حقه بازی و شیطنت هم معنائی وجود دارد .

جدول شماره ۱- متن داستانی کودکان

شماره متن	شماره بند	تعداد واژه	تکرار		
			عین واژه	هم معنایی	شمول معنایی
—	۱	۴۱	۶	—	—
۱	۲	۴۶	۹	—	—
۱	۳	۲۹	۲	—	—
جمع	۳	۱۱۶	۱۷	۱	—

جدول شماره ۲- متن داستانی کودکان

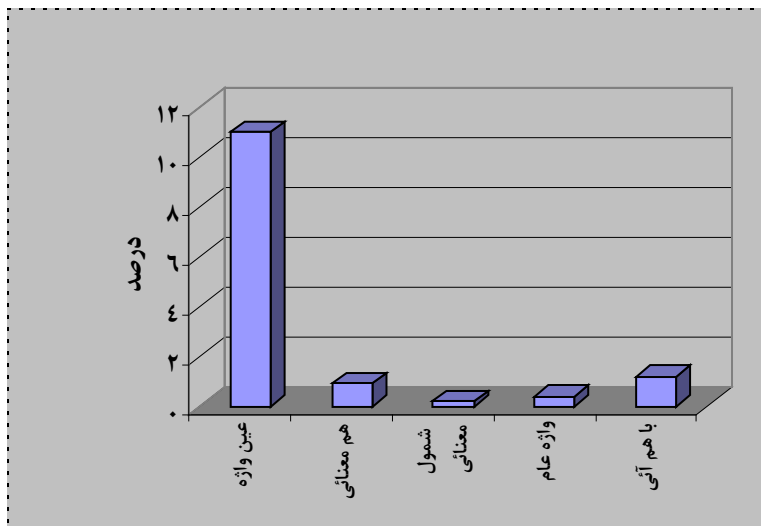
شماره متن	شماره بند	تعداد واژه	تکرار			
			عین واژه	هم معنایی	شمول معنایی	واژه عام
با هم آئی						

۱	-	-	۳	۴	۴۶	۴	۲
۱	-	-	-	۲	۳۳	۵	
-	-	-	۴	۴	۵۴	۶	
۲	-	-	۷	۱۰	۱۳۳	۳	جمع
۱	-	-	۵	۸	۱۰۰	-	درصد

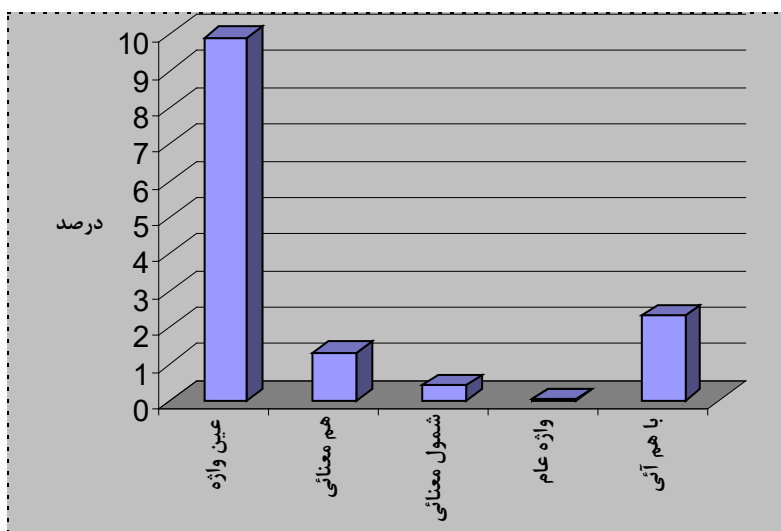
جدول شماره ۳- توزیع انسجام واژگانی در متون داستانی کودکان

با هم آبی	تکرار				تعداد واژه	درصد
	واژه عام	شمول معنایی	هم معنایی	عین واژه		
۷۶	۱۶	۱۰	۳۵	۳۷۱	۳۵۱۴	
۲/۳	۰/۰۲	۰/۴	۱/۳	۹/۹	۱۰۰	

نمودار شماره ۱- توزیع انسجام واژگانی در متون داستانی بزرگسالان

نمودار شماره ۲- توزیع انسجام واژگانی در متون داستانی کودکان

جدول مقایسه‌ای کاربرد تکرار و باهم‌آبی در متون داستانی کودکان و بزرگسالان

تعداد واژه	با هم‌آبی	تکرار				عنوان
		واژه عام	شمول معنایی	هم معنایی	عین واژه	
۳۵۱۴	۸۲	۱	۱۵	۴۸	۳۴۸	متون داستانی بزرگسالان
	۲,۳	۰,۰۲	۰,۴	۱,۳	۹,۹	درصد
۳۵۱۴	۷۶	۱۶	۱۰	۳۵	۳۷۱	متون داستانی کودکان
	۲,۱	۰,۴	۰,۲	۰,۹	۱۱	درصد

از بررسی متون داستانی ذکر شده معلوم گردید که روابط انسجام واژگانی، به همان صورت که هلیدی و حسن در زبان انگلیسی تقسیم کرده‌اند، در متون داستانی زبان فارسی معاصر وجود دارند و به این ترتیب یکی از فرض‌های تحقیق که وجود چنین تقسیم بندی را در زبان فارسی پیش بینی می‌کرد، تأیید می‌کند. با در نظر گرفتن جدول مقایسه‌ای کاربرد عوامل و ابزار انسجام واژگانی در متون داستانی کودکان و بزرگسالان، نتایج این پژوهش را می‌توان شفاف‌تر توصیف نمود.

۱- تقسیم بندی هلیدی و حسن (۱۹۷۶) از انسجام واژگانی در زبان انگلیسی قابل تطبیق بر انسجام واژگانی در زبان فارسی است.

۲- همه انواع انسجام واژگانی که شامل تکرار (عین واژه، هم معنایی، شمول معنایی، واژه عام) و نیز باهم‌آیی در متون داستانی کودکان و بزرگسالان است، مشاهده شد.

۳- در هر دو نوع متن، کاربرد تکرار عین واژه بسیار بیشتر از انواع دیگر بود.

۴- کاربرد تکرار عین واژه در متون داستانی کودکان حدود ۱/۱ درصد بیشتر از متون داستانی بزرگسالان بود.

۵- کاربرد تکرار هم معنایی در متون داستانی بزرگسالان حدود ۱ برابر و نیم متون داستانی کودکان بود.

۶- کاربرد تکرار شمول معنایی در متون داستانی بزرگسالان حدود ۲ برابر متون داستانی کودکان بود.

۷- کاربرد تکرار واژه عام در متون داستانی کودکان ۲۰ برابر متون داستانی بزرگسالان بود.

۸- کاربرد انسجام واژگانی از نوع باهم آیی در هر دو داستان تقریباً یکسان بود و تفاوت چندانی باهم نداشت و این تفاوت تنها به اندازه ۰/۲ درصد بود.

با توجه به مطالب فوق می‌توان نتیجه گرفت که نویسندگان متون داستانی کودکان و بزرگسالان با توجه به ویژگی‌های بافت موقعیت (مخاطب) از ابزار متفاوتی برای آفرینش انسجام در متن استفاده می‌کنند و این مساله فرضیه تحقیق را که وجود چنین اختلافی را پیش بینی می‌کرد، تأیید می‌کند.

نتایج این تحقیق نشان داد که در متون داستانی کودکان و بزرگسالان تفاوت‌های مشهودی وجود دارد و در نظر گرفتن این تفاوت‌ها می‌تواند در ایجاد انسجام واژگانی مناسب در داستان‌های بزرگسالان و در آنچه برای کودکان نوشته می‌شود، تاثیر بسزایی داشته باشد. تحقیق حاضر می‌تواند پاسخ به این مساله نیز باشد که به چه دلیل برخی کتاب‌های داستانی

نسبت به برخی دیگر دارای گیرایی بالاتر و به لحاظ جذب خواننده دارای توانایی بیشتری هستند. زیرا هم در زبانشناسی و هم روانشناسی، ایجاد ارتباط با خواننده و انتقال پیام به شکل مورد نظر، ارتباط مستقیمی با انتخاب نوع واژه‌های بکار رفته دارد و هرچه این واژه‌ها غنی‌تر و دارای همبستگی بیشتری باشد، هدف فوق بهتر تحقق می‌یابد.

منابع

- آسترکی، م. (۱۳۸۰) بررسی و مقایسه انسجام پیوندی در متون علمی کودکان و بزرگسالان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- اسفندیاری بختیاری، ث. (۱۳۷۰) کاخ تنهایی، مترجم: نادعلی همدانی، تهران: انتشارات رخ بهرنگی، ص. (۱۳۷۹) قصه‌های بهرنگ، تهران: نشر سرایش
- پوریا، س. (۱۳۷۲) باران ستاره، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- چوبک، ص. (۱۳۲۴) خیمه شب بازی، تهران: انتشارات نگاه
- دانشور، س. (۱۳۴۸) سووشون، تهران: انتشارات خوارزمی
- دولت آبادی، م. (۱۳۵۰) گاوآره بان، تهران: انتشارات صدای معاصر
- رستم آبادی، ب. (۱۳۷۶) داستان‌های اصیل، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- روبینز، آر، آراچ. (۱۳۷۰) تاریخ مختصر زبانشناسی، مترجم: محمد علی حق شناس، تهران: نشر مرکز
- ریچاردز، جک و پلات جان (۱۳۷۱) فرهنگ زبانشناسی، تهران: چاپ و نشر هادی
- ساعدی، غ. (۱۳۳۶) گور و گهواره، تهران: انتشارات نگاه
- ساعدی، غ. (۱۳۴۷) ترس و لرز، تهران: انتشارات زمان
- شهشهانی، م. (۱۳۷۴) بادبادک کجا می‌روی، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- عاملی، ح. (۱۳۶۱) مجموعه ۷ کتاب با ۷ داستان
- عامری، ع.م. (۱۳۴۱) پدری از تعلیم تربیت جدید، تهران: انتشارات علمی
- علوی، ب. (۱۳۷۷) چشم‌هایش، تهران: انتشارات نگاه
- فصیح، ا. (۱۳۶۲) ثریا در اعماق، تهران: نشر نو

-
-
- فصیح، ا. (۱۳۷۷) *لاله بر افروخت*، تهران: نشر جانان
- کلاف، ن. (۱۳۷۹) *تحلیل انتقادی گفتمان*، مترجم: فاطمه شایسته پیران، تهران: انتشارات نگاه
- کوئیلو، پ. (۱۳۷۶)، *کیمیایگر*، مترجم: حسین نعیمی، تهران: نشر روایت
- لطفی پور ساعدی، ک. (۱۳۷۲) "در آمدی به سخن"، مجله زبانشناسی
- Brown, G & Yule, G (1983) *Discourse Analysis*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Halliday, M.A.K. & Hassan (1976) *Cohesion in English*, London: Longman
- Jenson, K.B & Jan Kowalski, R.W (1991) *A Handbook to Qualitative Research for Mass Communication Research*, London: Longman
-

سکسراف